



1857

— Լինելու 11-ին Հնդկաստանէն հասած վերջին լնդվարերն ու չլիւր բերաւ: Հնդկաց կառավարութիւնը գիւ Պարսից ծոցն ելած արշաւանքէ լուս մը չունէր: Բեռավորի քով գորայ գուն

սարսնեցող գարգարած սեղանի մը վրայ կե-
ցած էին: Պր. Պլանգ սկսաւ Գանիկին այսչափ
երկայն դուրսը մնալուն համար յանդիմանութիւն
տալ: Գանիկը սկսաւ շան հետ պատահած պատ-
մութիւնը պատմել, որով իր ուշանալը արդարա-
ցոյց: Պր. Պլանգ սկսաւ շան արեւոյդը քանադան
հարցումներ ընել, թէ ինչպէս ուն շունը տուցած
էր: Պարզը շարժած արտով մը պատմեց, թէ
ինչպէս նոյն իրիկանը, երբ որ Ռեւոս դեռ իւ-
ր գիշը ողողեց, չէ թէ միայն իր հաւատարիմ
շունը, հապա նաեւ իր ամենաիրիկի տղան կու-
սնցուց, որն որ պէտ որոցին մէջն էր: Ընդ-
նայեալ Պր. Պլանգ եւ իր կիներ խնայան, որ ան
կարտած աղան, իրենց Գանիկը հողեղաւակը
պիտոր ըլլայ: Բայց ի վերայ այս ամենայնի Պր.
Պլանգ իրեն մէկ խոհեմ ու ամէն բան քնն-
նող վաճառական մը ուղեց իրը ճիշդ քննել:
Ուստի Գանիկը գիւտն իտարեց, որ հաշուեցրե-
քին մէջէն հաշիւ մը հանէ բերէ, զորն սր գի-
նեմանաւորն մէկը պահանջած էր, որն որ երկրորդ
որը կանուխ ծախելը պիտոր ելլէր: Գանիկը գիւտն
երկարուն պէս, Պր. Պլանգ մարդուն անունը,
քննած տեղը, տարին, ամիսը եւ նոյն պիտորն
իրիկուան ուրիշ ամէն պարագաները ճշգիւ հար-
ցուց: Ի մէջ այդոց, ըսէ ինծի, լրաւ, նոյն տ-
տեղը շունը փրկող (վաճառ) մ'ալ չունի:

Լոյս, այս, լրաւ մարդը, եւ կարմիր կաշիէ
էր, եւ վրան ալ արդիւ գործուած է: Պր. Պ.
սկզբնաւորները կային իմ անունս, որ է Յով-
հանէն Սարգիս Պրահն:

Լաւ, լրաւ ճիշդը, որոյդը ինչպէս էր, որուն
մէջ տղան պատկած էր:

Լիւնանախոյակ էր, ըսաւ մարդը, բայց շատ
գեղեցիկ կարմիր ու կապոյտ ներկուած:

Պր. Պլանգ ու տիկինը մարդուն աշուրները
սկսան քննել, եւ թէպէտ հողերէն ու վտակներէն
երկար շատ փոխուած էր, ի վերայ այս ամենայ-
նի արտաքին կարգի նմանութիւն կը գտնէին ի-
րենց հոգեղաւակին հետ:

Լմենեւին չեմ կարծեր որ, բաւ Պր. Պլանգ,
բու որդիդ, զորն որ տասներեք տարի յառաջ
Ռեւոս գետը ողողած տան իր որոցով առա-
տարաւ, ջրին մէջ խղիւղած ըլլայ, եւ հիմալ ալ
դեռ կենդանի է:

Դիւշ, ինչպէս, կանչեց զարմացմամբ մարդը.
Ո՛հ, ո՛հ է, ո՛հ է, Ո՛հ, կ'աղաչեմ զիս անմի-
ջագէս իրեն տարեր:

Լոյսէն զինքը տեսար, կրկնեց Պր. Պլանգ.
նոյն երիտասարդն է, որն սր գրեց հոս բերաւ:

Դիւշ, որոաց մարդը, այն գեղեցիկ, ապիւն եւ
բիտաւարդը. ո՛հ ճեր Լաւուած ինչպէս զարմա-
նայի են քու ծամբաներդ: Չեւոյնքն իրարու
միացուցած երկնք նայեցաւ, երկոյն տան յուս
կեցաւ ու աշուրներէն աղբիւրի պէս արցունք կը
հեղար: Անքէն հարցուց թէ ինչպէս ապառ-
ցաւ, ինչպէս աւ տունը, աւ երկանիկ վիճակը
հասաւ: Պր. Պլանգ համառօտ մը պատմեց, թէ
ինչպէս ան հաւատարիմ շունը տղան աղաւթիւն
պատմաւ եղաւ:

Մենք, լրաւ Պր. Պլանգ, մատաղ տղան հա-
գեղաւակ տակն ու վերք կրկնեցինք: Ինչն ու
շատ աղէկ վարուեցաւ, եւ մեղի ու մեծ ուրա-
խութիւն պատմաւ: Եւ որովհետեւ իր միտա-
թեան անունը չէինք գիտեր, անոր համար անու-
նը Գանիկը դրինք: Եւ ամենեւին իրեն չեմք ի-
մացուցած որ ինք մեր հոգեղաւակն է. անոր հա-
մար ալ զմեզ իր ճշմարիտ ծնողքը կը համարի:
Հիմալ եւ զինքը աւ խորհրդոյն լուծման կը պա-
տարաւ, եւ դուն ալ, սիրելի բարեկամ, քիչ
մը կազմաւորելու հարկաւորութիւն տնիւ: Եհաւա-
սիկ Գանիկը կու գայ: Հիմալու հիմա քիչ մը
ու քովի խուրը երկայնք:

Եւս սիրով, լրաւ մարդը՝ արտաքին կարգի
ուրախացած. ինծի քիչ մը առանձին տեղ մը
հարկաւոր է, որ հոս Լաւուածը շնորհակալ ըլ-
լամ, ինծի պայտի մէկ մեծ ուրախութիւն մը
պատրաստելուն համար:

Գանիկը ընդունցած հաշիւը ձեռքը խուրը
մտաւ: Բայց երբոր շունը հոն կեցած, իսկ տա-
րակները հոն չուսաւ. նէ, դարձաւ. հորը լրաւ,
Սիրելի հայր, վերջապէս մարդը դո՛հ ըլլիր:

Սիրուն Գանիկը, պատմութեանց Պր. Պլանգ,
հիմալ եկաւ քովս նստէ, քեզի հետ խօսելիք ու-
նիմ: Քիչ մը հետանց զինքը պատրաստելէն
ետրը՝ լրաւ, Սենք բու ծնողքը չենք, ինչպէս որ
դուն մինչեւ հիմա կը համարելիր:

Գանիկը աւ տեղեկութեան վրայ խոսեցաւ,
եւ պայտը թէնէն լեզուն գրկէ թանուած էր
եւ բաւ մ'ալ չէր կրնար արտաբերել: Բայց քիչ
մը ետքը դարձաւ լրաւ: Ո՛վ իմ սիրելի ծնողա-
գիւններս, աւ ինչ մեծ բարիք էր որ դուք ինծի
ընդ. ինչ անպատեհն սեր էր որ ինծի յուս-
ցիր, մանաւանդ ինծի պէս հոգեղաւակի մը: Բու-
լոր կենացս մէջ աւ բանիս համար ձեզի շնոր-
հակալ պիտոր ըլլամ: Բայց ուստի է որ աւ
պաղտեղը դուք հիմալ ինծի կը յայտնէք: Բայց
կը յուսամ որ դիս մերժելու միտ չունիք:

Չէ, ամենեւին չէ, կրկնեց Պր. Պլանգ. կե-
ցիր քիչ մ'ալ մահի ընէ: Ռեւոս դեռն տղա-
տած աղան դուն ես. իսկ ան մարդն ալ, որուն
դուն նաւուն քով պատահեցոր, քու հայրք է:

Ինչիմ, կանչեց Գանիկը զարմացած. ինչպէս
բարի ու արդար մարդ մը կ'երեւար:

Պր. Պլանգ զինքը փորձելու համար, լրաւ.
Աղէկ մարդ, բայց տղաւոր. դուն մեր խնամելու
հարուստ ես, իրեն հարկաւորութիւն չունի: Բաց
նակից իր աղքատութիւնը քեզի այնչափ պատիւ
չունի: Եսոր համար մտածելի որ ձեռքը քիչ
մը ստակ տանք եւ իր հայրենիքը խուրը:

Ո՛հ, ճեր Լաւուած, կանչեց Գանիկը. Բայց
գետ զինքը նա խաւրած պիտի չայլար: Մտա-
չեմ թող առեք զիս որ իրեն երկամ: Սուղեմ
անոր հայրենի գետը անգամ մ'ալ տեսնել, եւ
վեցը վաթթութեամբ, լաւ: Բայց կը յուսամ որ
բաճնիդ սաղցը չէ: Եւ եթէ հայրս, աշխարհ-
քին ամենէն աղքատն ու գիւտնուն ու ըլլայ,
այսու ամենայնի իմ հայրս է: Լմենեւին անոր
աղքատութեանը համար չեմ ամէնար, եւ ես ինչ
որ ունիմ՝ նէ անոր հետ կը բաժնիմ:

Գանիկին հայրը՝ որն որ քովի խցին դուր
կէս մը քայլ ըլլալով՝ Գանիկին խոսածները բու-
լոր լրաւ էր, մեկէն դուրս բացաւ ու Գանիկին
վրայ վաղեց բռնով, Ո՛վ որդեակ իմ: Դոյնալէս
Գանիկը ալ, Ո՛վ հայր իմ, կը դուրս: Երկուքն
ալ իրարու փաթկեցան ու քաղցր արցունքներ
թափեցին:

Կը շարունակուի:

ԲԱՆԳՈՒՄԱՆ

Գայեթու զաւորման սարգիս-Ռեւոս մը:

Սուսուրի խաղանքուն մէջ խախտական
ուղիւրէն մեկն է Պաշտօններուն մէկ տեսակը,
որոնք Աւալ լեռներէն անդին Եսիւրի կողմը ի-
րենց հասերը կ'արածեն: Եւ վաճառաւ հովի-
ները՝ տափակ երկաներով՝ գրկէ վայրենի կեանք
մը կ'անցընեն եւ միայն հովիւ են, յանդուգն ու
աներկիւղ, ոչ արքէն եւ ոչ գայլէն կը փախան,
իրենց հոտերուն բնական թշնամիները այնպիսի
յանդգնութեամբ եւ ճարպագութեամբ կը հալո-
նեն որ մարդ իրենց ողորմելի գետերը տեսնելով
կը դարմանայ: Թէ որ գայլ մը հոտն մտնուայ՝
առջի տեսնող Պաշտօնը աղաղակ մը փրկելով
պատրաստ ձիու մը վրայ կը հեծնայ ու գայլը հա-
լածել կը սկսի: Եսոր վրայ մեկալ Պաշտօնները
գործընդուն ինչ տղով անմիջապէս ձիւրու փայ
կը նստին ու ծովու նման զաշտերու վրայէն ան-
գաղար պտուղով կը սկսին հոլածել: Թէ որ հա-
լածողները ուրիշ փախարանակ հովիւներուն հան-
գիւղին ան ատեն վայ կու գայ գայլուն, որովհե-
տեւ նոր հալածողներ անորմէն ձիւրուն վրայ հե-
ծած առջիները կը փոխանակեն: Պաշտօններուն
գայլ հալածելու կերքն այնչափ մեծ է որ եթէ
դիմացին ծամբարդ կ'ըլլէ՝ կը ստիպին որ մեկտեղ

հալածողը շարունակէ, որովհետեւ հալածողը
հասարակաց թշնամեցն դէմ է, կրնան: Ա-
սանկով որսորդութիւնն անպաղար յառաջ կ'եր-
թայ, լեռներէն ձորերէն ու ջրերէն անցնելով, եւ
թող չեն տար գայլուն որ քիչ մ'ալ հոգի առ-
նաւ: Բայց կամաց կամաց նոյն իսկ հալածողներէն
շատերը եւ մնացորդը ստիպուին, ինչու որ խո-
ցնալ եւ փրկուցեալ ձիւրն երեսուն վերագ տեղ
վաղելով ոչ յառաջ չեն կրնար երթալ, ասոր
համար շատ անգամ միայն մէկ հոգի որն որ բն-
տիր նժոյգի մը վրայ նստած կ'ըլլայ՝ որսորդու-
թիւնն յառաջ կը անի ու մարած ձայնով գայ-
լը կը հալածէ՝ մինչեւ որ գայլուն հոգին բերունը
գաղով լեզուն դուրս կ'երկնայնէ եւ աշտերն
առջիս անդին դարձնելով ծակ մը տեղ մը կը
փնտռէ որ գեթ քանի մը վայրկեան հոգի առնու-
բայց փառապարեկ որսորդը թող չխտար, պլ ա-
ղաղակաւ ու սպառնալից կը հալածէ՝ մինչեւ որ
բոլոր դուրս թիւրը կտրուելով գայլը գետին ի-
նայ ձիւրն ոտներնուն ատի: Թէ որ որսորդը
պաղանին գլխուն զարնելու ձեռքը պատրաստ բան
մը չունի՝ ձիւրն վար կ'իջնայ եւ Գանիկով մը եւ
կամ մեջքի գետին հանելով որսորդով անասու-
նը կը խցէ: Կայսրիս յարատեւութեամբ եւ
քաջարարութեամբ աւ գաշապտակ հովիւներն
արմ ու կը հալածեն՝ անիսն անտառներուն եւ
սկստեղայ քարաձայներուն մէջ:

Ուրբայնայ մէջ ճեւնա (ճիւղեր գետին մէկ
ճիւղը) գետին ելլաւ կողմը խիտ եւ ծառաշատ
անտառները մղմունքով տարածուած են. որոնց
մէջ գայլ շատ կը գտնուի. Արեւմտեկ կոմսն,
որն որ նոյն տեղեաց ստորագրութիւնն բրած է,
կրնէ որ ան անտառներուն մէջ ամէն քայլափո-
խին խուսէ խուսի կրծած ասկները դիպում կը
գտնուի, որն որ նշան է թէ անտառին գայլ
ու աղաղակները շատ մեծ փառներ կ'ընեն նոյն ան-
տառին խաղաղ բնակչաց (կենդանեաց): Աս փա-
ռակը լեռնամերձ կարծելու համար հասարակ
միջոցներ բաւական չեն ըլլար, այնպէս խորա-
մանգ եւ զգուշաւոր են որ նոյն իսկ ցոնցերով
բանիւ շատ անգամ անկարելի կ'ըլլայ, թէպէտ
եւ ցանցն անանկ դրից մէջ է որ չխտնուիր,
կէս լուսնի ձեւով ու գետի ի գետին մը զաւիպ
կողմը կը վերջանայ: Ի վերայ այս ամենայնի
խորտակել անտառները շատ անգամ կը սրբին
ցանցէն անգին մեկէն ցատկելով ու գետին մէջ
նետաւելով: Նոյն կոմսը կ'ըսէ որ եթէ գայլը շատ
անօրինութեանն ամենայն ձիւրն ատեն մինչեւ գե-
ղիւր կը մտնայ ու որս կը փնտռէ. ասանկ ար-
շաւանքները բրած ատեն եղած է որ գայլը պոր-
տկներէն անցնելով գետնանիւձոր կամ ճակրն-
դեղ պահելու համար խորունկ գետին մէջ փո-
րած եւ յարգով գոցուած փոսերուն մէջ ին-
կած ու բռնուած է: Եւս անգամ ոչխարաց
հոտէն հրապարակելով յարգով ծածկուած փա-
րակին ամենքէն կը մանէ ու կը բռնուի. ինչու
որ թէպէտեւ վերէն գիւրտ թիւրսն ներս կը մտնէ,
բայց ներքը խորունկ ըլլալով չիկնար դուրս ել-
լու: Եւեղճ գայլն իր դիմաւոր փնտրել տեսնելով
ինչ բանի համար որ եկած էր նէ կը մոտայ ու
իւրեղներն աղաւթելու պարագ փորձեր ընելն եւ
տեւ երբոր կը տեսնէ որ իւրեղները բաժնարկած է
ամենէն գետին կ'անցնէ եւ միւթ տեղ մը տն-
կիւն մը կը պահուրդի: Բայց գեղացիները փա-
րակին մէջ եղած խաղաղութիւնը լսելով պատ-
ճառը կը գուշակեն եւ տեսակ մը իտաւ մողուե-
լու որսուցիչ երեքտանիներով զինեալ կու գան
եւ անկոյ հիւրին մէջը խոթելով ցոհակապը
կ'անցընեն ու շլթայի կը դարձնեն: Գեղին բոլոր
գեղացիները պատուով պաշտաւով զինքը գի-
մաւորելու կ'ելլեն, եւ ամենք որոնք որ սրգեն
գայլերէն վնաս մը կրած են՝ դառն եւ տնւոր ա-
նեծներով կը բարեւեն: Ասկից վերքը կու-
քի մը վրայ դրած գառապարտութեան տեղը կը
տանին, աւ որ աղբէն փարախն տերը բնակի
որսի շներով հիւրին կը սպասէ. կատակի համար
գառապարտութեան վճիռը կը կարգացուի եւ ա-

